

الحمد لله رب العالمين

الحمد لله رب العالمين

به نام خدا

پیش بینی اشتیاق تحصیلی بر اساس باورهای انگیزشی، عادات مطالعه و خودنظم دهی تحصیلی دانش آموزان پسر دوره دوم متوسطه

مؤلف :

سید مصطفی موسوی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۵)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

Chaponashr.ir

سرشناسه : موسوی، سید مصطفی ،
عنوان و نام پدیدآور : پیش بینی اشتیاق تحصیلی براساس باورهای انگیزشی، عادات مطالعه و خودنظم
دهی تحصیلی دانش آموزان پسر دوره دوم متوسطه / مولف: سید مصطفی موسوی
مشخصات نشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۵.
مشخصات ظاهری : ۸۱ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۱۲۹-۳۶۶-۷
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
یادداشت : کتابنامه.
موضوع : یادگیری هوشمند - نقش فناوری - مدیریت آموزشی در مدارس
رده بندی کنگره : TP ۹۸۳
رده بندی دیویی : ۵۵/۶۶۸
شماره کتابشناسی ملی : ۹۹۷۶۵۸۸
اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیبا

نام کتاب : پیش بینی اشتیاق تحصیلی براساس باورهای انگیزشی، عادات مطالعه و خودنظم دهی تحصیلی
دانش آموزان پسر دوره دوم متوسطه
مولف : سید مصطفی موسوی
ناشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: محدثه فرهمند
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۵
چاپ: زبرجد
قیمت: ۱۴۰۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان :
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۱۲۹-۳۶۶-۷
تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

تقدیم به همراهان همیشه مهربانم

"خانواده عزیزم"

که در کشاکش زندگی

بیش از هر چیز به راهنمایی و هدایت عاقلانه و

مدبرانه ام همت گماشت.

فهرست

فصل اول : کلیات	۱۱
مقدمه	۱۱
فصل دوم : ادبیات نظری	۱۹
مبانی نظری اشتیاق تحصیلی	۱۹
اشتیاق تحصیلی	۱۹
اهمیت اشتیاق تحصیلی	۲۰
نظریات اشتیاق تحصیلی	۲۱
دیدگاه فاین	۲۱
شوفلی و سالانوا	۲۱
بنتریچ و لنین برینک	۲۲
مولفه شناختی	۲۳
مولفه عاطفی	۲۴
مولفه رفتاری	۲۶
اشتیاق تحصیلی و عملکرد تحصیلی	۲۸
مبانی نظری باورهای انگیزشی	۲۸
باورهای انگیزشی	۲۸
مولفه های باورهای انگیزشی	۳۰
خودکارآمدی	۳۰

۳۱	منابع خودکارآمدی
۳۳	ویژگی های افراد خودکارآمد
۳۳	فرایندهای واسطه ای خودکارآمدی
۳۵	خودکارآمدی و عملکرد تحصیلی
۳۶	راه های بهبود خودکارآمدی
۳۷	ارزش گذاری درونی
۴۰	اضطراب امتحان
۴۰	علائم و نشانه های اضطراب امتحان
۴۱	شیوع اضطراب امتحان
۴۱	شیوه های مقابله با اضطراب امتحان
۴۱	درمان دارویی
۴۱	درمان شناختی
۴۲	درمان منطقی-هیجانی
۴۳	حساسیت زدایی منظم
۴۳	مشاورهی حمایتی
۴۴	مبانی نظری عادات مطالعه
۴۴	عادات مطالعه
۴۵	مهارت های مطالعه
۴۶	مولفه های عادات مطالعه
۴۹	مبانی نظری خودتنظیم دهی تحصیلی
۴۹	خودتنظیم دهی تحصیلی
۵۳	خصوصیات یادگیری خودتنظیم کنندگان

۵۵	.....	مراحل یادگیری خودتنظیمی
۵۸	.....	فرض های کلی خودنظم دهی تحصیلی
۶۵	.....	منابع
۶۵	.....	منابع فارسی
۷۰	.....	منابع لاتین
۷۵	.....	پیوست ها
۷۵	.....	پرسشنامه عادت های مطالعه
۷۸	.....	مقیاس باورهای انگیزشی
۷۹	.....	مقیاس خودنظم دهی

فصل اول :

کلیات

مقدمه

یکی از عوامل کلیدی که بر میزان موفقیت تحصیلی دانش آموزان اثر دارد میزان اشتیاق تحصیلی آنهاست. سازه اشتیاق تحصیلی به رفتارهایی که به یادگیری و پیشرفت تحصیلی مربوط است اطلاق می شود (پینتایرینی، سوائینی و پایلوت،^۱ ۲۰۱۴). این مفهوم بر کیفیت تلاشی اشاره دارد که دانش آموزان صرف فعالیت هدفمند می کنند، تا به صورت مستقیم در دستیابی به نتایج مطلوب نقش داشته باشند (حجازی، رستاکار و قربان جهرمی، ۱۳۸۷). اشتیاق تحصیلی سازه ای چند بعدی است که متشکل از مولفه های مختلف رفتاری، شناختی و انگیزشی است (عابدی، معماریان، شوشتری و گلشنی منزه، ۱۳۹۳). مطالعات تجربی نشان داده اند که نگرش مثبت به اشتیاق تحصیلی بر مجموعه ای از متغیرهای روانشناختی از جمله باورهای دانش آموز درباره توانایی ها و میزان کنترل خود، اهداف و ارزش های دانش آموز و ارتباط اجتماعی و احساس تعلق وی به مدرسه و دانشگاه در اشتیاق کلی به مدرسه را پیش بینی می کند (آرچامبالت، جانسوز، فالو و پاگنی،^۲ ۲۰۰۹). متغیرهای زیادی بر میزان اشتیاق تحصیلی دانش آموز اثر دارد که یکی از آنها باورهای انگیزشی است.

برونشتاین^۳ و میر^۴ (۲۰۰۵) نشان داده اند که موفقیت تحصیلی هم از ساختارهای دانش و هم از عوامل محیطی و موقعیتی، مثل جهت گیری انگیزشی و راهبردهای یادگیری متأثر

---

^۱-Pietarinen, Soini, & Pyha Ito

^۲-Archambault, Jansos, Fallu, & Pagani

^۳ Brunstein

^۴ Maier

است. پینتریچ^۱، براون^۲ و وینشتاین^۳ (۱۹۹۴) بر این باورند که نظریه ها و تحقیقات شناختی، در تبیین یادگیری و عملکرد تحصیلی، بر این موضوع تأکید دارند که دانش آموزان هنگام اکتساب، ذخیره و یادآوری اطلاعات از راهبردهای شناختی استفاده می کنند و نقش متغیرهای انگیزشی را نادیده می گیرند (عابدی، باقریان و کدخدایی، ۱۳۸۹). نظریه ها و تحقیقات انگیزشی، دانش آموزان را افرادی می دانند که از نظر شناختی زیاد فعال نیستند. با این حال، نتایج تحقیقات دهه قبل نشان داده است که انگیزش و متغیرهای انگیزشی بر کارکردهای شناختی دانش آموزان تأثیر مستقیم و معنی داری دارند و آموزش و به کارگیری راهبردهای شناختی نیز می توانند متغیرهای انگیزشی را تحت تأثیر قرار دهند (دوک، ۱۹۸۶). در نتیجه هیچ یک از متغیرهای انگیزشی و شناختی به تنهایی قادر به تبیین یادگیری، عملکرد و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان نیستند و در نظر گرفتن تعامل بین متغیرهای شناختی و انگیزشی است که می توان یادگیری و پیشرفت تحصیلی را بهتر تبیین کرد.

برای بالا بردن میزان اشتیاق تحصیلی دانش آموزان فرایند مطالعه موثر نیز ضرورت دارد. عادات مطالعه به مفهوم دانش آموزان از اینکه چه طور و چگونه به اهداف آموزشی دست یابند اشاره دارد. مطالعات نشان می دهد که تنها ۵۱ تا ۶۱ درصد از عادت های مطالعه مفید توسط دانش آموزان استفاده می شود (اسلات، جونز و هارلان، ۲۰۱۹). بنابراین می توان گفت که افراد در مورد عادت ها و رفتارهای مطالعه چندان اشرافی ندارند و هر کس برای خود از راهکاری خاص برای مطالعه سود می برد بنابراین شیوه های ارزشیابی کلاسی و امتحانی ای که بتواند استفاده از عادت های مطالعه ای مناسب را در بین دانش آموزان افزایش دهد دارای ارزش بسیاری است و تأثیرات عادت های مطالعه ای دانش آموزان در فرایند خودتنظیمی که در فرایند برنامه ریزی و انجام وظایف، نظارت بر پیشرفت و انتخاب

---

^۱ Pintrich

^۲ Brown

^۳ Weinstein

^۴ Dweck

^۵ -Slate, Jones, & Harlan

استراتژی های خوب و مناسب برای رسیدن به هدف استفاده می شود منعکس می شود (ایزاریدا،^۱ ۲۰۰۵).

علاوه بر باورهای انگیزشی و عادات مطالعه میزان خودنظم دهی تحصیلی نیز با اشتیاق تحصیلی مرتبط است. خودنظم دهی یکی از مباحث عمده روانشناسی است که به تازگی توجه بسیاری از متخصصان این حوزه را به خود جلب کرده است و به آن دسته از تلاش های منظم و سیستماتیک اطلاق می شود که برای جهت دهی به افکار، احساسات و عملکردهای فردی برای رسیدن به اهداف فردی انجام می شود و به عنوان قابلیت فرد برای تنظیم رفتار براساس تغییر شرایط بیرونی و درونی محیط است که شامل خوداجرایی در کنش های ویژه ای مانند برنامه ریزی، اجرا و نظارت می شود (لموس،^۲ ۱۹۹۹). فرد خودنظم دهنده به عنوان حل کننده فعال مساله شناخته می شود و هدفش بهبود توانایی ها و عملکردهایش می باشد و این افراد تکالیفشان را با موفقیت به انجام می رسانند و به دلیل این که تلاش آنها در جهت حل شکاف بین موقعیت فعلی و اهداف می باشد موفق تر هستند (قائدی فر و همکاران، ۱۳۹۲).

در عصر حاضر آموزش و پرورش و به طور کلی تحصیل، بخش مهمی از زندگی افراد را تشکیل می دهد و کمیت و کیفیت این تحصیل نیز نقش مهمی در آینده دانش آموزان ایفاء می کند (شیخ الاسلامی و امیدوار، ۱۳۹۶). پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و عوامل مرتبط با آن همواره از اولویت های اساسی آموزش و پرورش و از مسائل مورد توجه مدیران است و یکی از عوامل اساسی و کلیدی در موفقیت دانش آموزان، مفهومی اشتیاق تحصیلی^۳ است (والکر،^۴ ۲۰۱۴). اشتیاق تحصیلی را به عنوان سرمایه روانی دانش آموزان و تلاش مستقیم آنها برای یادگیری و کسب مهارت ها و تمایل به ارتقاء سطح موفقیت ها تعریف کرده اند که می تواند منجر به مشارکت مؤثر در فعالیت های مدرسه، شرکت در فعالیت های کلاسی، سازگاری با فرهنگ مدرسه و رابطه مناسب با معلمان و سایر دانش آموزان

---

^۱- Isarida

^۲-Lemos

^۳-Academic passion

^۴-Walker

شود (نیومن و لامبورن، ۱۹۹۲؛ به نقل از شیخ الاسلامی و کریمیان پور، ۱۳۹۷). سازه اشتیاق تحصیلی ریشه در بخشی از نظریه کنترل اجتماعی دارد که بر نقش احساسات فردی، دلبستگی و تعلق به نهادهای اجتماعی تأکید می کند (هرشی، ۱۹۶۹). در این دیدگاه رفتار ضداجتماعی جوانان براساس پیوندهای بین فرد و جامعه تبیین می شود، به همین صورت بی اشتیاقی نیز می تواند نتیجه تضعیف رابطه فرد با نهادهای آموزشی باشد (موتی و ماستین، ۲۰۱۳). در نظریه کنترل اجتماعی این پیوندها به وسیله تعهد، باورها، دلبستگی و اشتیاق مشخص می شوند و در مدل های جدید افت تحصیلی، این عناصر نظری بر مفهوم سازی سازه اشتیاق دانش آموز تأثیر بسزایی داشته اند (آرچامبالت، جانسوز، فالو و پاگانی، ۲۰۰۹). اشتیاق تحصیلی دارای سه بعد رفتاری شامل رفتارهای مثبت، انجام تکالیف درسی، مشارکت در فعالیت های فوق برنامه درسی مدرسه، بعد عاطفی شامل احساسات، علایق، ادراکات و نگرش های دانش آموزان نسبت به مدرسه و بعد شناختی شامل نیروگذاری روان شناختی دانش آموزان در امر یادگیری می باشد (جنیفر، ۲۰۱۵). بنابراین اشتیاق تحصیلی عاملی اساسی و مهم در موفقیت تحصیلی دانش آموزان می باشد.

یکی از متغیرهایی که با اشتیاق تحصیلی رابطه دارد، باورهای انگیزشی^۱ است. در نظریه های آموزشی، انگیزش^۲ یک مفهوم اساسی به شمار می رود که به تعبیرهای مختلفی، از جمله انگیزش دانش آموز، انگیزش یادگیری، انگیزش تحصیلی، به کار رفته است. انگیزش عامل فعال ساز رفتار انسان و عامل نیرودهنده، نگهدارنده و هدایت کننده ی رفتار به سوی هدف می باشد (پنتریچ و شانک، ۱۹۹۶). لو و چوی^۳ (۲۰۱۳) معتقدند که باورهای انگیزشی دربرگیرنده معیارهایی در مورد استدلال افراد به منظور انتخاب روش

---

^۱ - Hirshi

^۲ -Motti-Stefanidi, & Masten

^۳ - Archambault, Janosz, Fallu, & Pagani

^۴ - Jennifer

^۵ -Motivational beliefs

^۶ - motivation

^۷ -Loo, & Choy

های انجام دادن تکلیف هستند (به نقل از قدم پور، ویسکرمی و علائی خرایم، ۱۳۹۴). معیارهای شخصی به هر صورت که شکل بگیرند زیربنایی برای انگیزش شخصی به شمار می روند از این رو، باورهای انگیزشی دسته ای از معیارهای شخصی و اجتماعی هستند که افراد برای انجام دادن یا پرهیز از یک عمل به آن ها مراجعه می کنند (لی و چان،^۱ ۲۰۰۵). باورهای انگیزشی دسته ای از معیارهای شخصی و اجتماعی هستند که افراد برای انجام دادن یا دوری از یک عمل به آنها مراجعه می کنند و از دید روانشناسان و دست اندرکاران امر تعلیم و تربیت، باورهای انگیزشی یک مفهوم کلیدی است و برای توضیح سطوح مختلف عملکرد به کار می روند (لو و چوی،^۲ ۲۰۱۳). در واقع باورهای انگیزشی، کنش های دانش آموزان را در راستای برنامه ریزی، سازماندهی، بازبینی، تصمیم گیری و ارزیابی هدایت می کند (ادونل^۳ و همکاران، ۲۰۰۷). همتی، جدیدی، یاراحمدی و اکبری (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان تدوین مدل اشتیاق تحصیلی بر مبنای راهبردهای یادگیری و آگاهی فراشناختی با میانجی گری باورهای انگیزشی پرداختند، نتایج نشان داد راهبردهای یادگیری به صورت مستقیم قدرت پیش اشتیاق تحصیلی داشتند. اما آگاهی فراشناختی به صورت مستقیم قدرت پیش بینی اشتیاق تحصیلی نداشت. هم چنین باورهای انگیزشی به طور سهمی نقش واسطه ای بین راهبردهای یادگیری و آگاهی فرا شناختی با اشتیاق تحصیلی را داشت.

متغیر دیگری که با اشتیاق تحصیلی ارتباط دارد عادات مطالعه می باشند. عادت های مطالعه شامل مواردی هم چون برنامه ریزی و مدیریت زمان، تعداد دفعات مطالعه، طول مدت مطالعه و انتخاب و استفاده از مهارت های مطالعه می باشد. روساس و فورلان^۴ (۲۰۱۷) از عوامل موثر بر افت عملکرد تحصیلی را فقدان آشنایی دانش آموزان با روش ها و عادات صحیح مطالعه می دانند. فرآیند یادگیری یک عمل پیچیده و مشکل است چنان که روش یا عادات مطالعه فراگیر، مناسب و درست نباشند میزان یادگیری کاهش پیدا می

---

^۱-Lai, & Chan

^۲-Loo, & Choy

^۳-Odonnell

^۴-Rosas, & Furlan